

חצי ממזר וחצי ישראל - חצי עבד וחצי בן חורין שבא על אשת איש - הוולד חצי ישראל וחצי ממזר (כך לשון המנחת חינוך תקס"א [ז]). ולשון השר"ע אה"ע ד-יז: צד ממזרות וצד כשרות מעורבים בו). לרש"י אסור בבת ישראל אך מותר בשפחה, ולרמב"ם אסור גם בשפחה (חלקת מחוקק אה"ע ד-יט).

חצי נזיר - קיבל נזירות על חצי גופו, לגר"א וסרמן פשטה קדושתו וכולו נזיר, כמו בדיני קודשים (קובץ שיעורים קידושין מב). אך הקונטרסי שיעורים סובר שלא פשטה, משום שפשטה שייך רק בקדושות שבהן החצי המוקדש לא יוכל להתקיים בקדושתו ללא החצי האחר (קידושין יא-ח ד"ה ובמה).

חצי ישראל וחצי גוי באופן שמל ולא טבל או טבל ולא מל - דנו בו האחרונים, ושלוש דעות בדבר:
(א) הוא כבר חצי ישראל (שר"ת בני ציון צא).
(ב) הוא עדיין גוי גמור (קובץ הערות עג"א דן בשתי האפשרויות הללו).
(ג) מל ולא טבל הוא גוי גמור, אך טבל ולא מל הוא כבר חצי ישראל (אבני נזר י"ד שמד-ה, חלקת יואב ח"א מהדורא תנינא ח, והביא שם גם את שר"ת בני ציון הנ"ל).

חצי ישראל וחצי גוי באופן שנתגייר חציו - נחלקו האחרונים האם אומרים שפשטה קדושתו ונעשה כולו ישראל (קובץ הערות נז"ח בדרך אפשר), או שנשאר חצי גוי וחצי גוי (ופשטה שייך רק במקרה שהחצי הקדוש לא יוכל להתקיים בלי החצי האחר) (קונטרסי שיעורים קידושין יא-ח ד"ה ובמה).

ערכים קרובים: גוד או אגוד, חלוקת שותפות (ושם בסעיף "פחות מד"א" דנו בחלוקת זמנים), עבד כנעני במצוות, קניין ציבורי, קנייני עבד כנעני, שותפין, שפחה חרופה, תפוסת הבית.

חצי שיעור

מעשה עבירה במידה קטנה יותר משיעור החיוב (הסוגיא ביומא עד).

לדוגמא, האוכל פחות מכתבת הגסה ביום כיפור, האוכל פחות מכזית נבילה.

במקורו נחלקו האמוראים: לרבי יוחנן - שהלכה כמותו - אסור מן התורה (ורק לא נענשים עליו), שנאמר (ויקרא ז-כג) "כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו", "כל חלב" לאסור חצי שיעור. ולרש"י לקיש אסור רק מדרבנן (יומא עד).
לדעת רבי יוחנן שאסור מן התורה, חקר הדרך הקודש (דרכי משה דרך הקודש ד-א) האם אכילה היא בכזית, וגזירת הכתוב שגם חצי שיעור נאסר, או שאכילה היא בכלשהו והלכה למשה מסיני שנענש רק על כזית.

בטעם שאסור מן התורה (לרבי יוחנן) אומרת הגמרא "כיוון דחזי לאיצטרופי איסורא קא אכיל" (יומא עד). ונחלקו האחרונים בפירוש "חזי לאיצטרופי", ומצאנו בזה חמש שיטות (שתי השיטות הראשונות הן הידועות יותר):

(א) חשש שאם יאכל חצי שיעור אנו חוששים שמא יגרר לאכול את השיעור השלם.
(ב) גם החצי עצמו אסור, שאע"פ שבכמותו הוא פחות מהשיעור, עדיין יש בו את החומר האסור (ודוגמא לזה, כוס רעל, שהשותה את כולה ימות, השותה את חצייה יהיה חולה, כי

¹ בערך דאורייתא בסעיף "מקור וטעם" (ד"ה סייג) הבאנו כמה דוגמאות לאיסורי דאורייתא שטעמם הוא סייג.